

4. Polarin alue

4.1 Ensimmäinen rakennusvaihe 1945

Asuntopulan hellittämiseksi heti sodan jälkeen vuonna 1945 kauppa ryhtyi rakentamaan pientaloja Ahmoon mäelle Kauppalan asemakaava-alueen itäreunaan.

Tuolloin vielä kokonaan rakentamaton syrjäinen metsäalue oli Nyhkälän kylän Anttilan entisiä maita. Alue muodosti itäisen pääteen arkkitehti Elis Kaalamon laatimalle vuonna 1934 vahvistetulle Kauppalan asemakaavalle. Yli kymmenen vuotta aiemmin valmistuneesta asemakaavasta oli tuolloin vielä valtaosa toteutumatta. Tässä selvitystyössä ei ole ilmennyt miksi juuri kyseinen varsin syrjäinen alue valittiin tuolloin rakennettavaksi.

Asemakaavassa enintään kaksikerroksiset asuinrakennukset on sijoitettu säännönmukaisesti istutuskaisojen erottamina katujen varsille. Kaavassa neljän talusrakennukset on keskitetty tontin takanurkkaan, jossa neljän tontin talusrakennukset voitiin rakentaa yhteen. Ratkaisu hyödyntää tehokkaasti pihamaata. Erillistalojen ohella on Pitkäläntien varteen merkitty kadun suuntaiset suuremmat rivitalomaiset rakennusmassat. Alueen kaupunkirakenteellisen kohokohdan muodosti Kallenkadun päätteeksi esitetty aukio ja puisto, joita kiertävät kaarevat Kolkankatu ja Kärjenkatu. Vastaavanlainen aihe on toteutunut Kannaksen alueella. Alueen ulkoreunaan metsän keskelle on merkitty *Metsäpuisto*. Läntinen osa alueesta ei kuitenkaan toteutunut ja tähän kohtaan rakennettiin 1950-luvulla Uusi Porintie. Samalla katkesi Polarin yhteys Kannaksen kaupunginosaan.

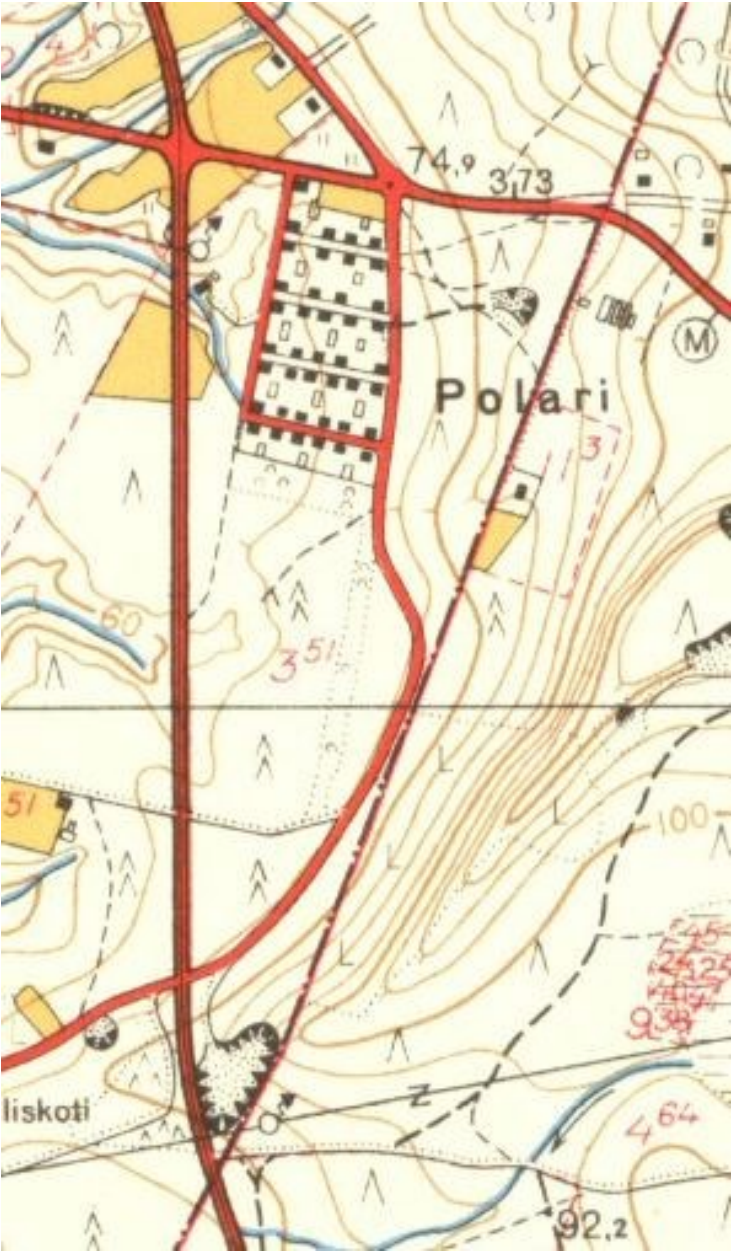
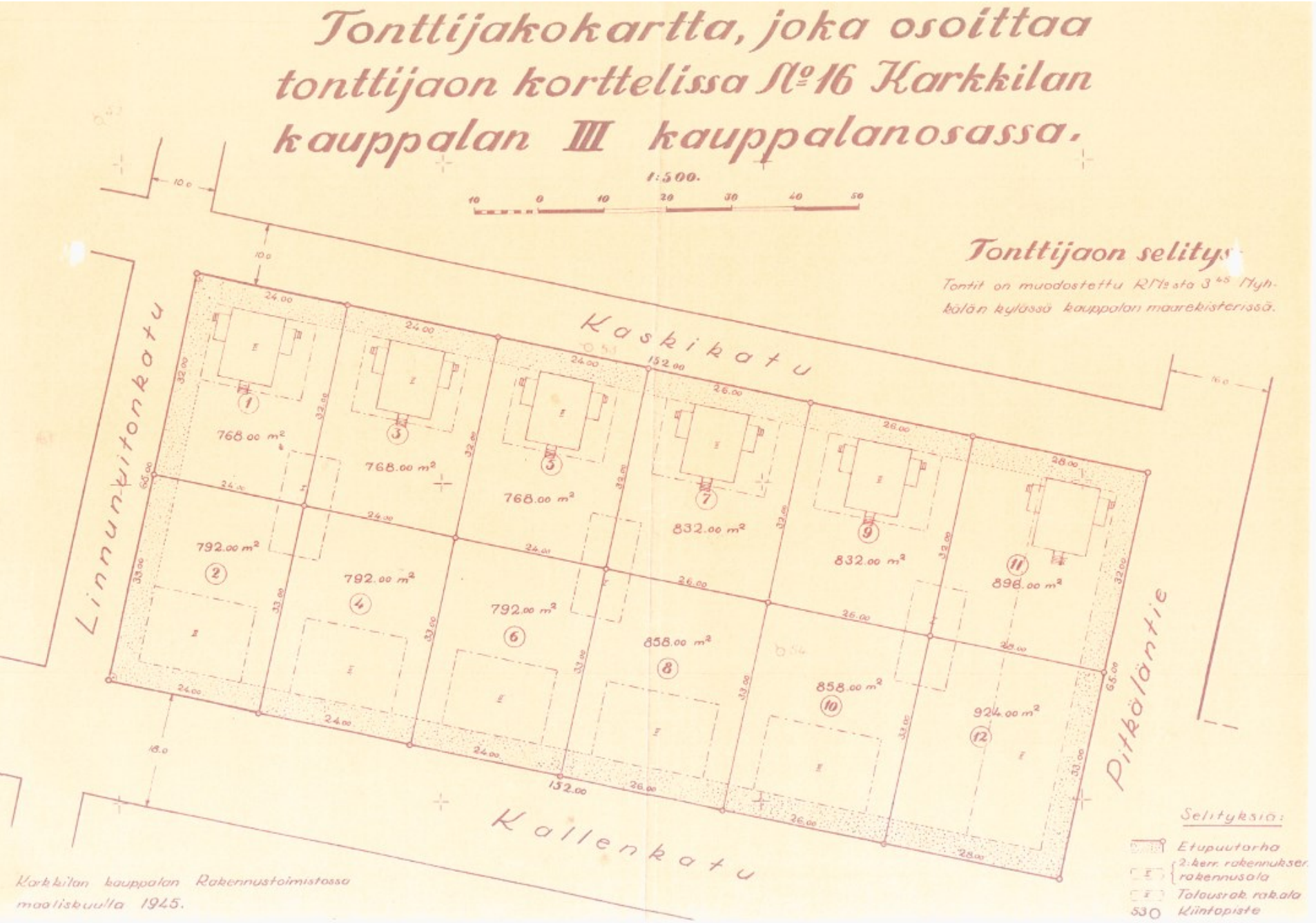
Rakentaminen päätettiin toteuttaa käyttäen Puutalo osakeyhtiön valmiita talomalleja. Kauppalan, tehtaan ja Tuen kauppaliiikkeen yhteinen rakennusliike Karkki oli jo aiemmin talvisodan jälkeen vuonna 1940 rakennuttanut keskustan tuntumaan suuren joukon pientaloja hyödyntäen Puutalon talotyyppijä. Nyt talotyyppiksi valittiin kahden perheen omakotitalo, tyyppi R2d, joka sisälsi kaksi 55,5 m² kokoista kahteen kerrokseen sijoittuvaa asuntoa. Kussakin asunnossa oli ensimmäisessä kerroksessa kaksi asuinhuonetta ja rungon keskiosaan sijoittuva pieni keittokomero sekä wc-tila. Ullakolle, jossa oli molemmille asunnoille yksi huone, johti yhteinen porras ja lisäksi oma sisäänkäynti.

Alueelle toteutettiin vuonna 1945 näitä talotyyppijä peräti 40 kappaletta.

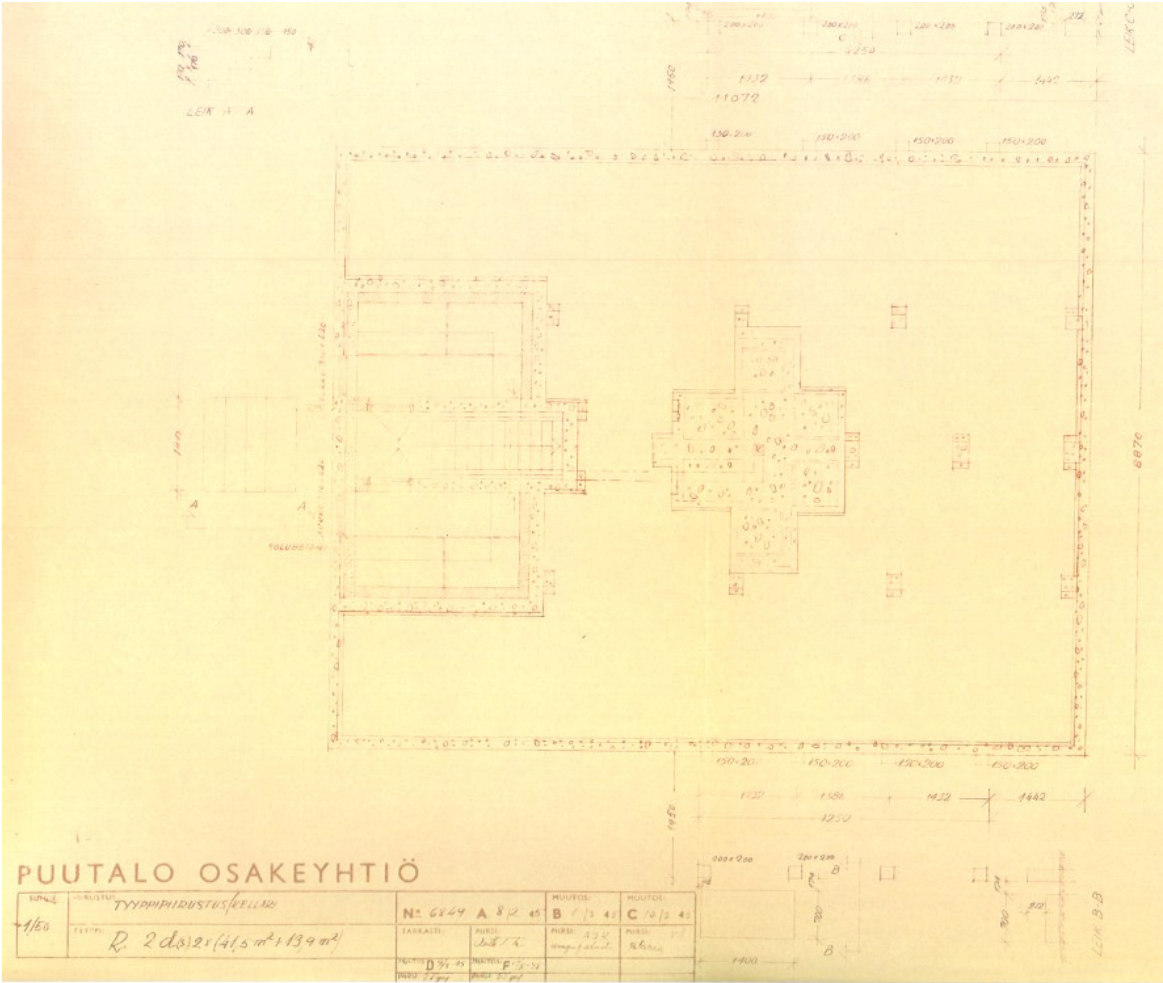
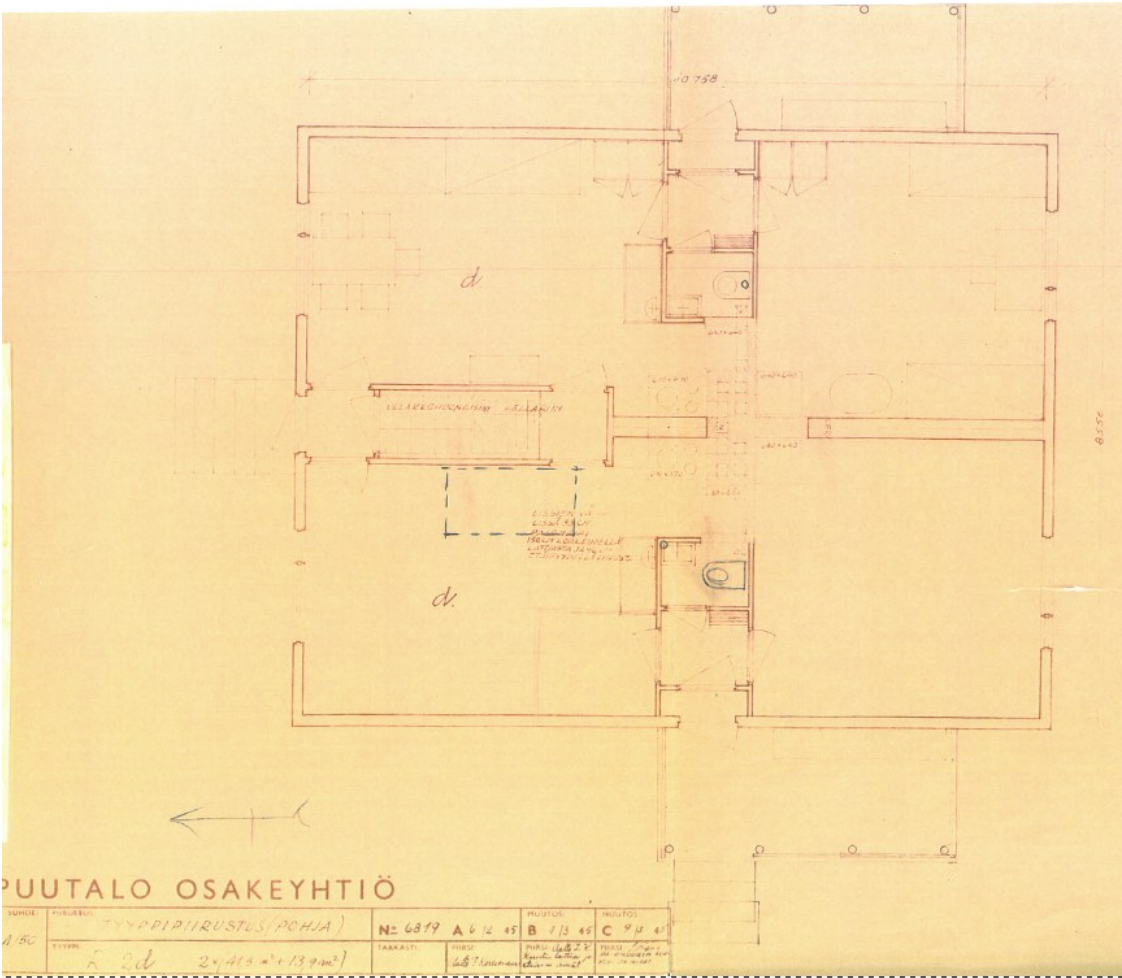
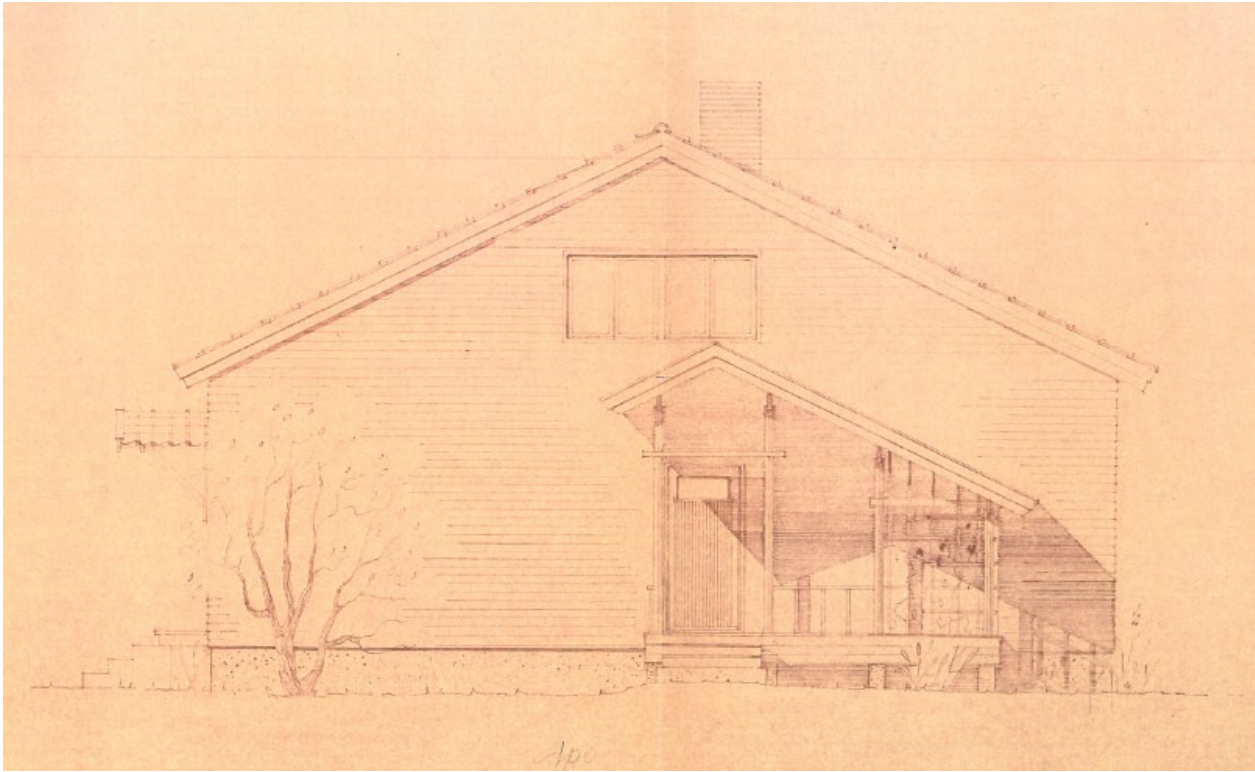
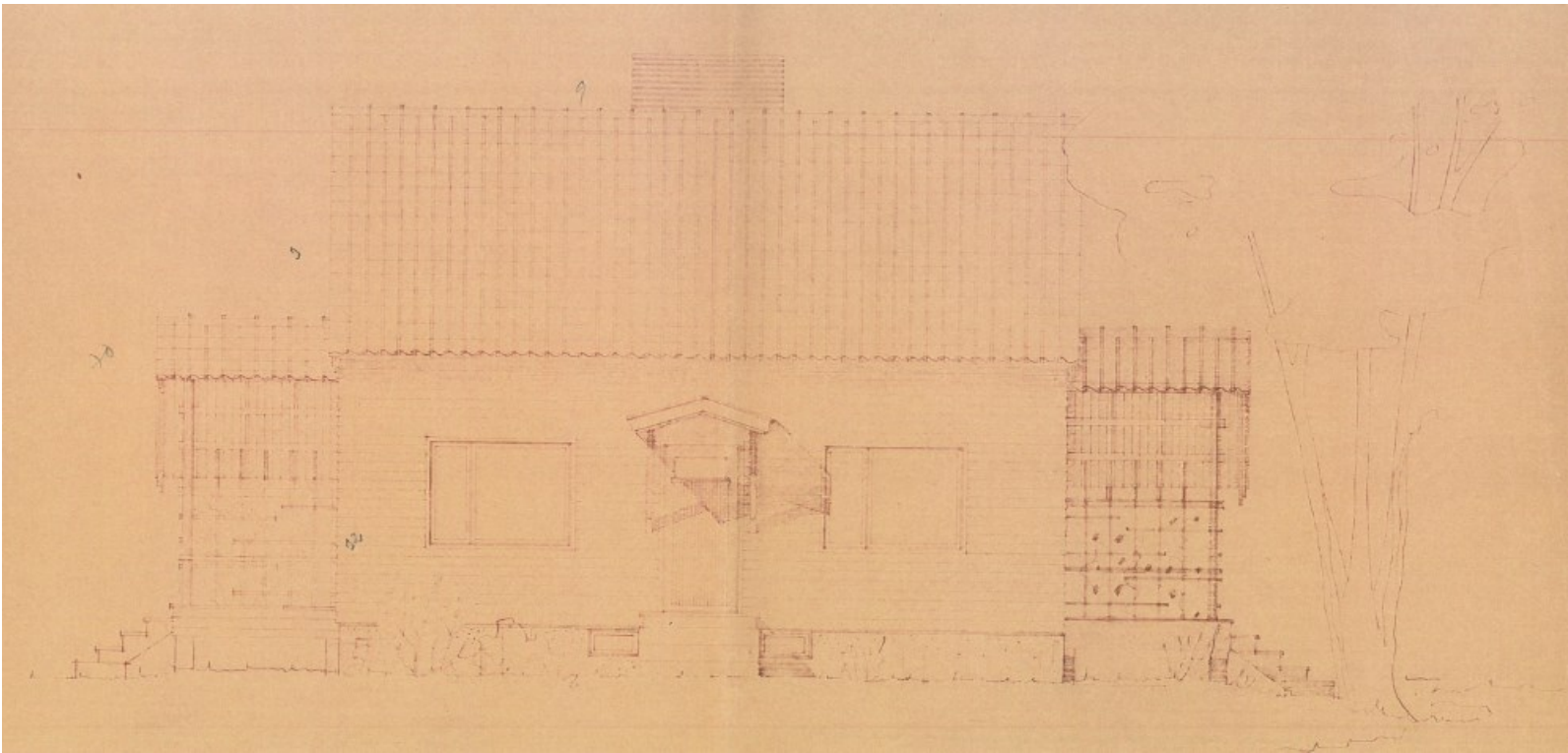
1.3.1945 päivätyn työselityksen mukaan rakennukset tuli saattaa valmiiksi 30.11.1945 mennessä. Pääosa näistä oli tarkoitettu rintamamiesten perheille. Alue sai rakentamisesta vastasi rakennusliike Polar, ja tämän perusteella alue sai myös nimen Polari. Pihojen perälle toteutettiin asemakaavan mukaan talusrakennukset, jotka aina neljän tontin osalta rakennettiin yhteen. Kuhunkin 16 m² kokoiseen rakennukseen sisältyi käymälä sekä kaksi varastotilaa.

Ote vuonna 1934 vahvistetusta arkkitehti Elis Kaalamon laatimasta Kauppalan asemakaavasta. Polarin pohjoinen osa Kallenkatuun saakka toteutettiin pitkälti alkuperäisen asemakaavan mukaisena. Myös kaavaan merkityt kadunimet ovat säilyneet. Pitkäläntien suuntaiset pitkät rakennusmassat poistettiin ja tonteille sijoitettiin muun alueen mukaiset tyyppitalot. Leveäksi pääkaduksi suunniteltu Kallenkatu on myöhemmin kavennettu ja kaavan länsiosa, johon oli kohokohdaksi suunniteltu pieni aukio ja puistosommitelma kiertävine kaarevine katuineen, jäi kokonaan toteutumatta.

Kaskikadun ja Kallenkadun väliin sijoittuvan korttelin tonttijakokartasta käy tarkemmin ilmi tonttien koot ja rakennusten sijoittuminen tontilla. Kuva KRVV

Puutalo Osakeyhtiö
Kahden perheen omakotitalo, tyyppi R2d, joka sisälsi kaksi 55,5 m² kokoista kahteen kerrokseen sijoittuvaa asuntoa. Kussakin asunnossa oli ensimmäisessä kerroksessa kaksi asuinhuonetta ja rungon keskiosaan sijoittuva pieni keittokomero sekä wc-tila. Ullakolle, jossa oli molemmille asunnoille yksi huone, johti yhteinen porras ja lisäksi oma sisääkäynti.

Polarin paritalojen julkisivuissa oli alunperin nurkista jiirattu vaalea limilautavuoraus, pystyjakoiset vaaleasävyiset ikkunat sekä lyhyet räystäät. Katto oli verhoiltu tiilellä kuten myös kuistin katos. Rakennuksen ilmeessä korostuu kuistin katon muoto ja säleiköt, sekä niihin liittyvät köynnöskasvit. Kuvassa näkyvän rakennuksen pihaa rajaa pystyrima-aita, vanhojen kuvien perusteella olivat pensasaidat kuitenkin yleisempiä. Kuva Karkkilan museo.

Vanha kuva alueelta. Pihoja rajaava avo-ojat joita ylittävät pienet sillat. Osaa ihoista rajaa lisäksi pensasaidat. Rakennukset alkuperäisessä asussaan muodostavat yhtenäistä kaupunkikuvaa. Kuva Karkkilan museo.

Osuuskunta Tuki avasi vuonna 1947 sivumyymälän Polarin alueelle. Myymälä sijoitettiin yhteen Puutalo Oy:n paritaloista.

Ahteenkatu

Jaakonkatu

Jaakonkatu

Kaskikatu

SELVITYS

III- kauppalanosan osakotitalojen talousrakennusten (40 kpl)

esiselvitys-

talous-

uudisrakennuksesta

asuinrakennuksesta

talousrakennuksesta

muutos- ja korjaustöistä

tentillä N:o

korttelissa N:o

kauppalanosassa

kadun tien varrella

Karkkilan kauppalassa.

1. Perustus. Peruspohjan laatu: sora, savi, kallio j.n.e. Perustuksen tekotapa. Kivijalan tekotapa y.m.s.	Peruspohja: savensek. mäkka. Perustus: soratäyte. Jalusta: betoni- tai kivipiilarit, umpijalusta osaksi säätöbetonista
2. Seinät. Ulkoseinät: tiilistä, hirsistä, laudoista ja välissä oleva täyte j.n.e. Väliseinän laatu: massa-, laatta-, hirsi- tai lautaseinä ja huoneistojen välisten seinien tekotapa j.n.e. Savupiiput ja ilmanvaihtokanavat: hormien rakennusaine ja tekotapa j.n.e.	seinät: laudoista piirirungolle.
3. Katot ja välipohjat: Tarkka selvitys palkeista, täyhteestä, aluslaudoituksesta, permannosta, kattamis-aineista j.n.e.	Välipohjia ei tule. Vesikatto seinätiiliilestä.
4. Tulisijat ja muut lämmityslaitteet: hellat, keskuslämmityslaitteet y.m.	Tulisijoja ei tehdä.
5. Muita selvityksiä, joita osoittavat, että rakennusjärjestyksen säännökset tulevat varten otetuiksi.	Rakennetaan yhteis- osakotitaloilla olevan samanlaisen talousrakennuksen kanssa, jolloin väliseinät jätetään yhteisiksi.

Karkkilan kauppalassa

20 p:nä

muutettiin

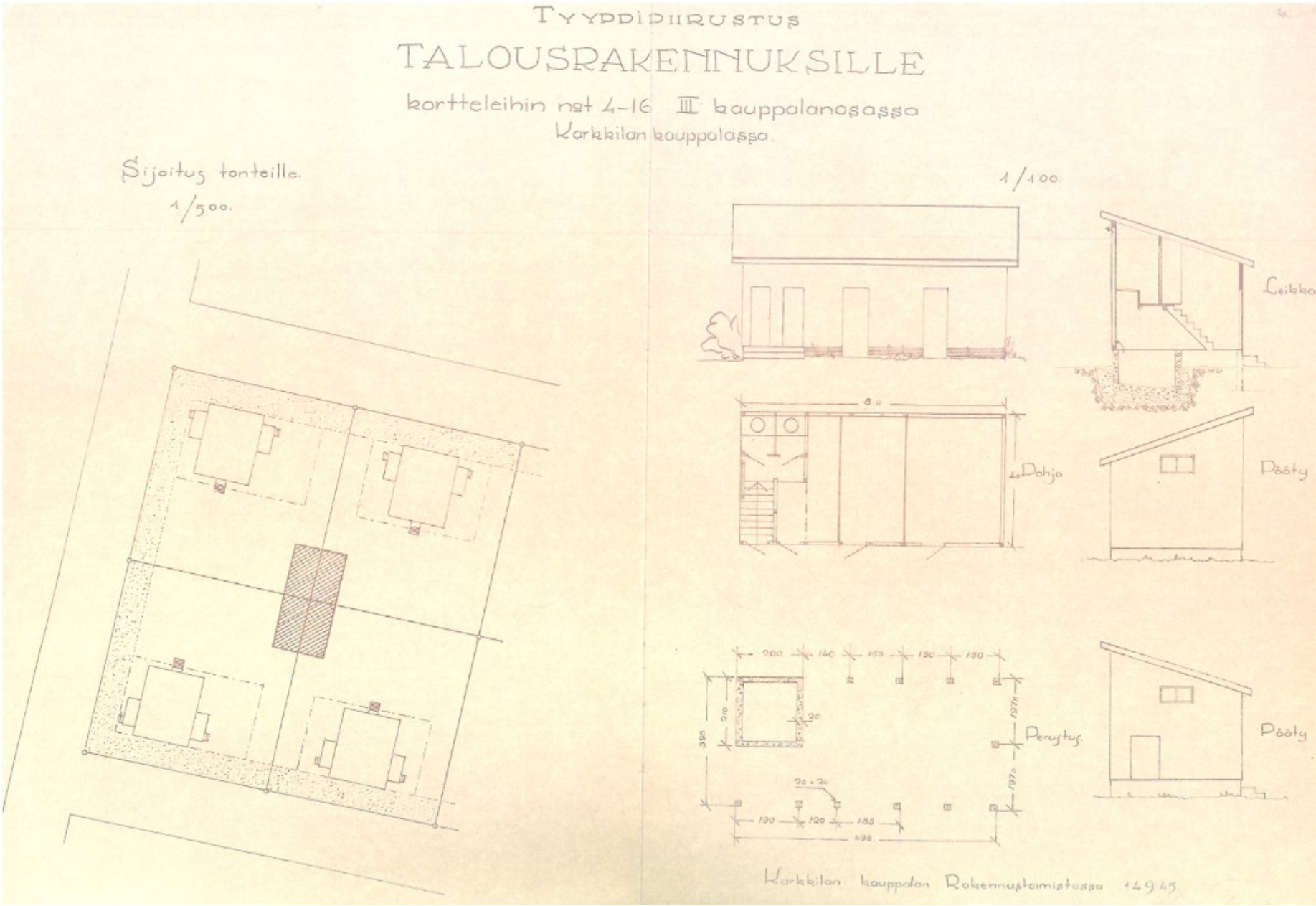
kuuta 1940.

KARKKILAN KAUPPALAN

RAKENTAMINEN

(nimi)

Karkkilan järjestäsoikeuden 3.5.1946 pöytäkirjan mukaan vahvistettiin rakennettavaksi oheisen piirustuksen mukaan 40 talousrakennusta Polarin alueelle.

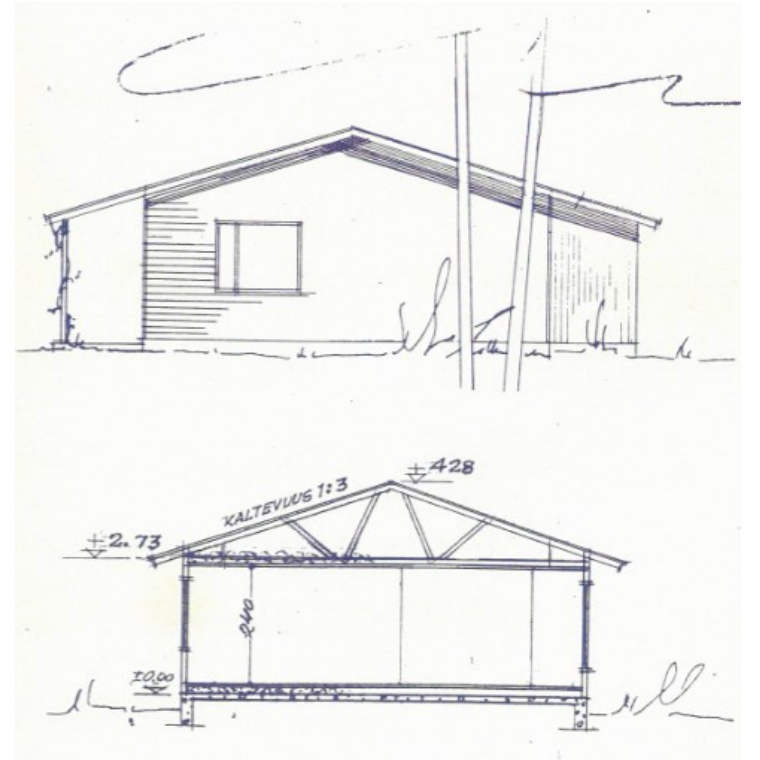

Metsän keskelle erilleen muusta asutuksesta sijoittuva Polarin alue vuoden 1948 ilmakuvasa. Tonteilla ei vielä näy istutuksia. Maanmittauslaitos.

Polarin alue vuoden 1961 ilmakuvasa. Maanmittauslaitos. Kuvasta ilmenee miten piha-alueet oli istutettu säännönmukaisesti hyötypuutarhoiksi. Katujen varsilla ja tonttien välissä ei näytä olevan säännönmukaisia pensasistutuksia. Porintie on rakennettu alueen länsipuolelle. Uusi Valtatie, nykyinen Helsingintie yhdistää alueen Karkkilan keskustaan.

A photograph of a single-story house with a red roof and a dark brown garage door. The house has light-colored siding and a small porch area. There are trees and bushes in the background and foreground.

osaonnoitetta. Toive Partanen anooletirakennuksen rakentamistyyliin. asuvirakennuksen/taloussrakennuksen/liiterakennuksen/uudisrakennus/muutos- ja korjaustöitä tontilla N:o 2¹² kortte- lissa N:o 6 213550, kauppalan osassa Pitkälän tien varrella Karkkilan kauppalassa.	
1. Perustus. Perustajien laatu: sora, savi, kallio jne. Perustuksen tekotapa yms.	Perustukset betoniseinäkanta hiokas, perustukset kaivetaan yleensä 1 metrin syvyyteen, kellarin kintalla sen vastineen syvyyteen. Perustamurit betonista työpiirustuksien mukaan.
2. Seinät. Ulkoseinät: tiilistä, hirsistä, laudoista ja välissä oleva kytie jne. Julkisivujen pintakäsitely: Väliseinien laatu: massa, laatta, hirs- tai lautoseinä ja huoneistojen välisen tekotapa yms.	Ulkoseinät ja väliseinät talotehtaan rakennotte. Tyylitiet palomattomat. Julkisivupintam. Piljmalattui laute. Antotailiin sisäseinien o-luokan verhoukset.
3. Savi ym. hormit, tulipöjät ja muut lämmityslaitteet. Hormien, tulipöjien ja muiden lämmityslaitteiden rakennusaine ja tekotapa yms.	Savihormit ja ilmanvaihtohormit suunitaan tyylitieteen palomäärityksien mukaisesti. Rakennukseen tulee vesiläsnelämitä, kaittiseen sisätiloihin, saamaan kintaa ja pesuhuoneeseen pata.
4. Väliöjät. Selvitys palkeista, täyhteistä, aluslaidoituksista, peramennosta yms.	Alusöjät massaraiden, kellarin pituik betonihölvi. Väliöjät talotehtaan rakennotte puusta palomattomilla täyhteillä. Kellarin ja taloussena betonilattiat, saunassa puulattiat.
5. Vesikatto. Selvitys kattomateriaalista ja alusrakenteesta.	Vesikatto huopaista. Aluskatte pönttilantien. Kattolie kaloportaat.
6. Muilla selvityksillä: jotka osoittavat, että rakennusjärjestyksen säännöt tulevat varseenotetuiksi.	

Karkkilan kauppalassa syys kuun 23 päivä 196

Toivo Partanen
Rakennuttajan nimi ja ammatti.

osaonnoitetta Toive Partanen

Hand-drawn map of the Markentalo area. The map shows a hatched rectangular area with dimensions 450m and 200m. The area is labeled 'Markentalo' and 'N 206 B + JR 41 r.k.'. The map includes various labels such as 'Sakhal.', 'Tentinnaro', 'viamäri', 'viejiohto', and 'Pitkälantie'. A north arrow is present in the top right corner.

4.2.2 Muita 1960-luvun tyyppitalomalleja

Alueen eteläosan rakentaminen käynnistyi 1960-luvulla. Alueelle toteutettiin edellä kuvatun Puutalo Oy:n Martintalon ohelle myös muita aikakauden tyyppitaloja. Puurakenteisiin yksikerroksisiin rakennuksiin liittyy yleensä loiva satulakatto, vaakapaneeliverhous ja pystyjakoiset ikkunat. Julkisivujen jäsentely on pelkistettyä ilman koristeellisia yksityiskohtia. Autotalli tai autokatos saattaa olla liitetty päärakennuksen massaan siipirakennuksena.

4.3 Myöhempi täydennysrakentaminen

1970-luvulla alkoi yleistyä tasakatot tai tasakattoja jäljittelevät hyvin loivat pulpettikatot sekä julkisivun osittainen tai tiiliverhous. Rakennukset tehtiin kuitenkin edelleen puurunkoisina. Kallenkadulle rakennettiin myös pieni ryhmä betonielementtirakenteisia pientaloja.

Myöhemmät 1980-luvun pientalot tehtiin aikakauden tyyliin 1 ½ kerroksisina.

Rivi- ja kerrostalot alueen itäreunalla

Alueen itäreunaan mäenrinteeseen metsän reunaan rakennettiin 1970-luvulla kuusi 1–kerroksisia loivalla satulakaton varustettua rivitaloa. Rakennukset ovat ilmeeltään pelkistettyjä ja aikakaudelleen tyyppisiä. Alueen eteläosaan rakennettiin tuolloin myös ryhmä vaaleaa muurimaista rakennetta muodostavia hyvin loivalla pulpettikatolla varustettuja rivitaloja. Yksityisyyttä luovat kokonaisuuteen sovitetut aidatut asuntopihat. Helsingintien läheisyyteen toteutettiin myös ryhmä 2-kerroksisia punatiilisiä luhtikäytävällä varustettuja pienkerrostaloja. Piha-alue on toteutettu ja hoidettu puistomaisena.

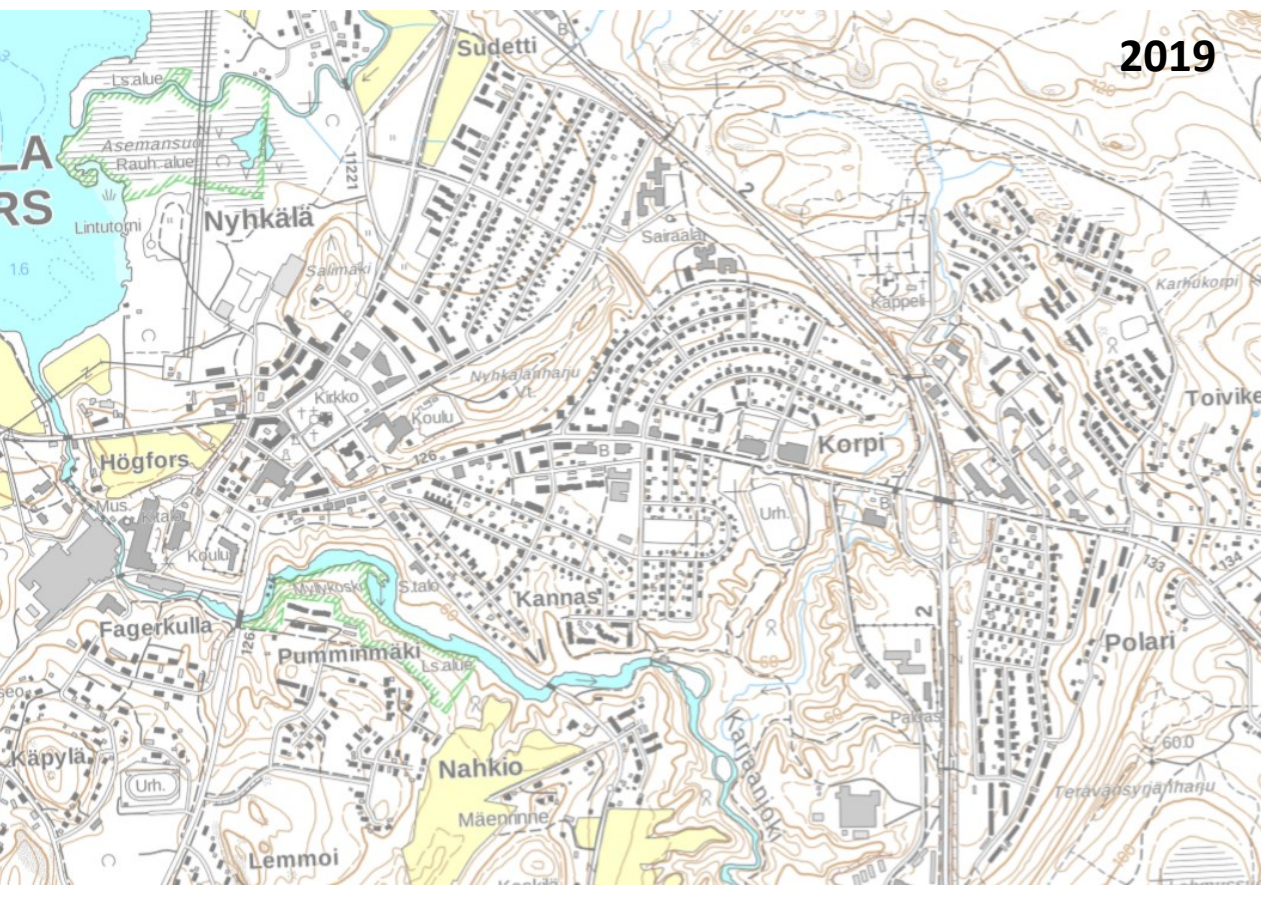
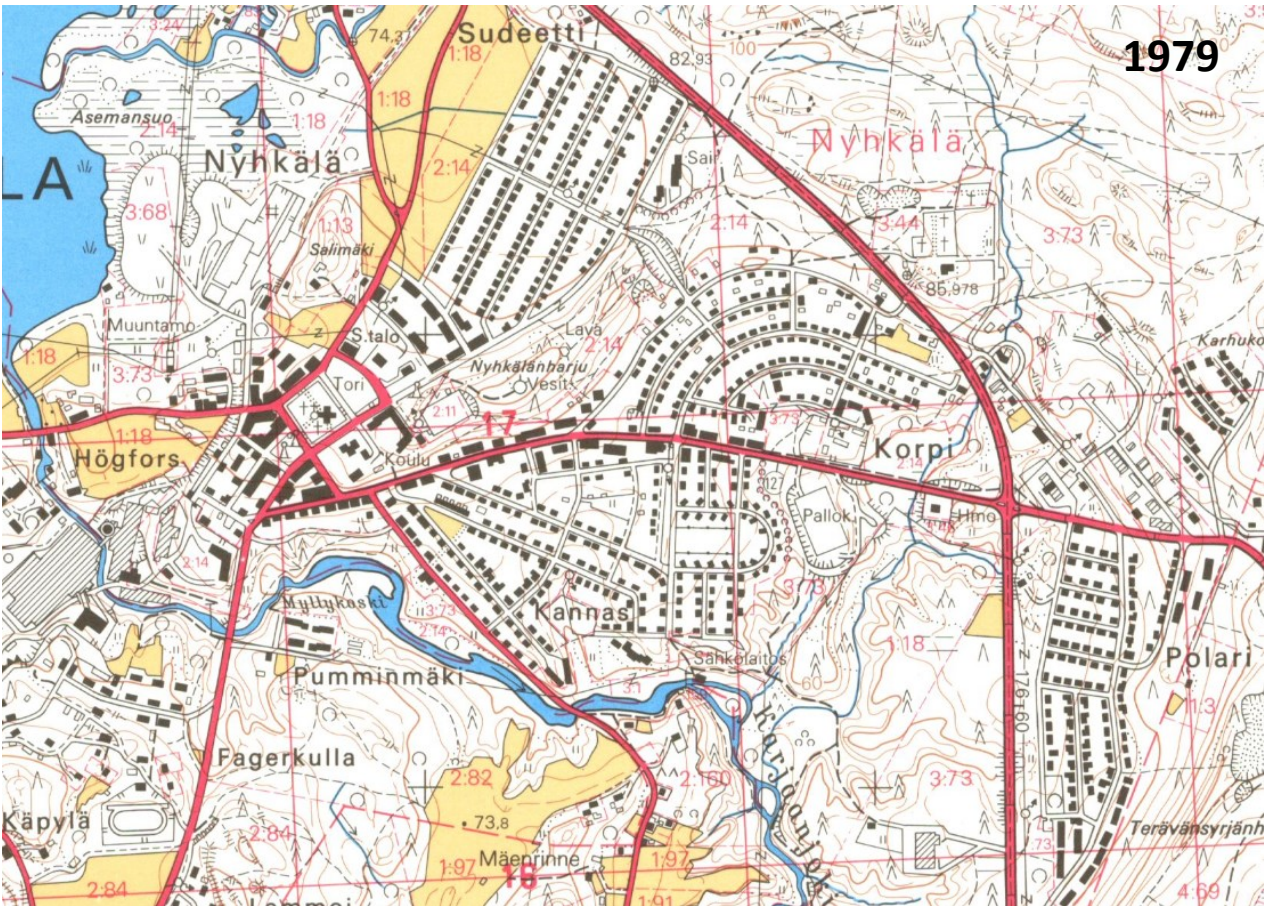
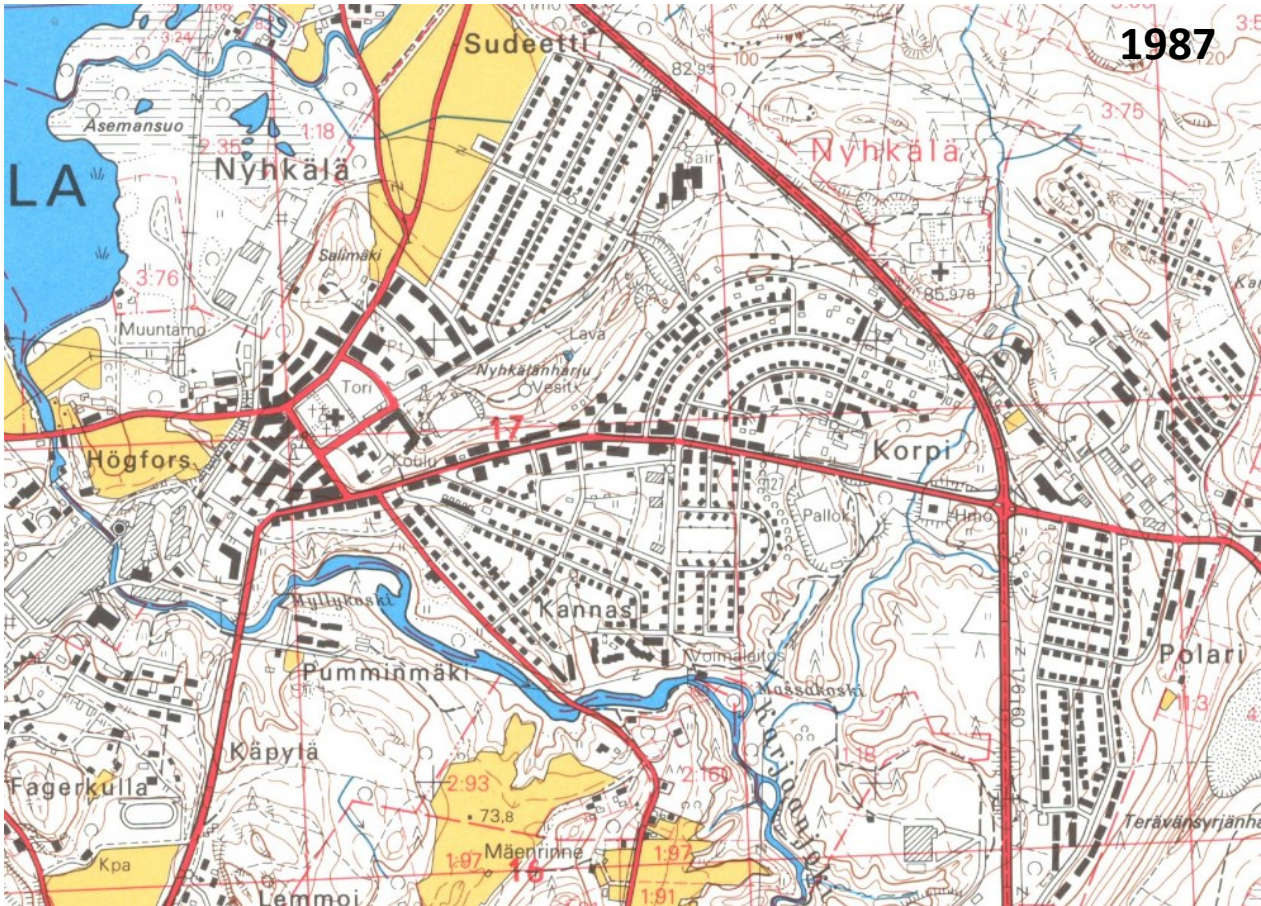
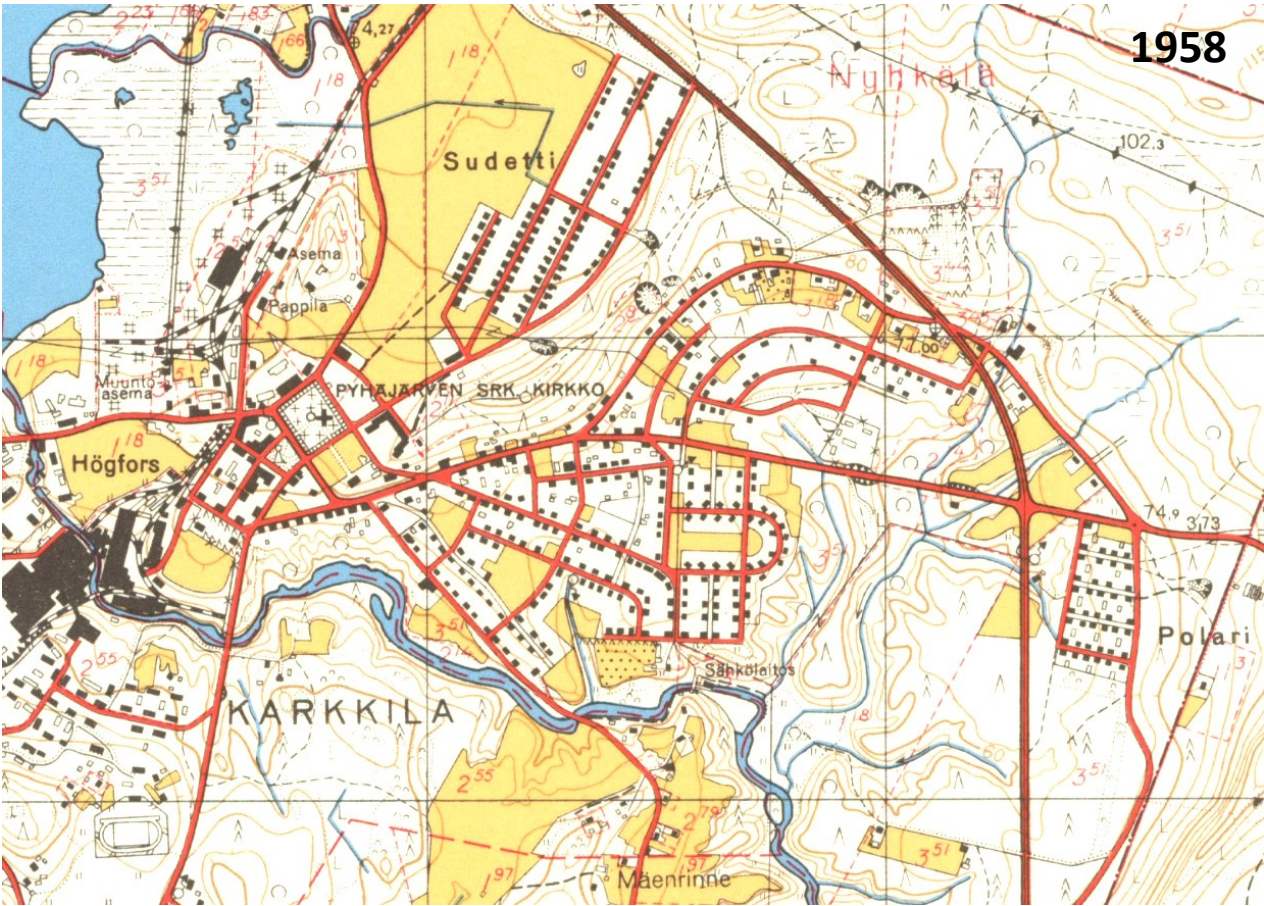
Kuva ylhäällä; Rinnekadun kerrostalojen piha-alueet ovat puistomaisesti hoidettuja.

Kuva oikealla; Heikinkadun ja Pitkäläntien väliin sijoittuva vaaleiden rivitalojen ryhmä muodostaa muurimaista suljettua rakennetta.

Pitkäläntien länsireunaan rinteeseen sijoittuviin puu- ja tiiliverhoituihin rivitaloihin liittyy tehostevärejä.

5. Rakennuskannan kehitys 1950-luvulta tähän päivään

Lähdeluettelo

Kirjallisuus, lehtiartikkelit

Aalto Seppo, Rentola Kimmo: Karkkilan eli Högforsin ja Pyhäjärven entisen Pahajärven ihmisten historia. Jyväskylä 1992

Haggrén, G. 1992: Karkkilan esihistoria. Karkkilan historia (toim. Historiatoimikunta, Lehto, T.).

Kantola Helena, Niskala Eino. Perusparannuksen mallisuunnitelmia, jälleenrakennuskauden pientalot. Rakentajain kustannus Oy 1981.

Laakkonen Veikko. Jälleenrakennusvuosien pientalo Suomessa. Transkustannus Ky.

Mikola Päivi, Hakamäki Risto: Karkkilan vanha rakennuskulttuuri. Riihimäki 1994

Kummala Petteri. Lamasalvoksesta elementtitekniikkaan. Suomalainen pientalosuunnittelu jälleenrakennuskaudella.. Suomen rakennustaiteen museo 2005.

Meeting urban challenges– mapping industrial identities. Hakapaino Oy 1999.

Missä maat ovat mainioimmat, Uudenmaan kulttuuriympäristöt, Uudenmaan liiton julkaisuja E114-2010

Muinaisjäännösrekisteri, <http://kulttuuriymparisto.nba.fi>

Museovirasto, RKY 2009

Putkonen, Lauri, toim. Rakennettu Uusimaa. Uudenmaan rakennettu kulttuuriperintö. Inventointiluonnos 2005

Saarikangas Kirsi. Model houses for model families. Gende,r ideology and the modern Dwelling. The type-planned houses of the 1940s in Finland.

Schulman Harry toim. Teollisen yhteiskunnan murros. Tapaus Högfors: Vanha perinne ja uudet visiot. Otava 1991.

Kartat

Alanen, T., Kepsu, S. (toim.) 1989. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tampere

Kalmbergin kartasto R VII, 1855

Kuninkaan kartasto Etelä-Suomesta 1776–1805, Timo Alanen ja Saulo Kepsu, SKS 505, Tampere 1989.

Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Erkki-Sakari Harju ja Jussi T. Lappalainen (toim.), SKS, 2010.

Uudenmaan läänin pitäjänkartasto 1842-1844, Kansalliskirjasto.

Peruskartat. Maanmittaushallituksen kartografinen osasto. <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Senaatin kartat 1872, Kansalliskirjasto

Topografikartat. <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Topografikunnan kartat, pitäjänkartat 1:20 000, 1930-1940-I, Kansalliskirjasto.

Venäläiset topografiset kartat 1872, Kansalliskirjasto

Lohkomiskarttoja- ja asiakirjoja. maanmittauslaitos

Valokuvat

Maanmittauslaitos, ilmakuvia vuosilta 1946, 1948, 1953 ja 1961

Karkkilan museo

Värivalokuvat joissa ei lähdettä ole mainittu ovat tekijän Kristina Karlsson ottamia.

Painamattomat lähteet, selvitykset ja inventoinnit

Karkkilan rakennusvalvonta. Pääpiirustukset ja rakennuslupatiedot.

Karkkilan museo. Valokuvia.

MA-arkkitehdit: Karkkilan keskustan ja kaakkoisosan osayleiskaavan maisemaselvitys. Helsinki 2009

MA-arkkitehdit: Karkkila, Keskustaajaman ja kaakkoisosan osayleiskaava, rakennettu kulttuuriympäristö 2011